

Мова як суспільне явище. Державна мова – мова професійного спілкування

План

1. Мова як інститут професійної діяльності.
2. Мова як суспільне явище. Функції мови.
3. Мовна політика в Україні. Законодавчі основи функціонування української мови.

Самостійна робота

1. Мова і суспільство.
2. Територіальна і статистична характеристика української мови.
3. Історичне походження сучасної української літературної мови.

Мова і суспільство

Українська мова - єдина національна мова українського народу.

Державна мова - закріплена традицією, законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління, громадських органах, організаціях, на підприємствах, у закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку.

Мова найважливіший засіб спілкування, вона здатна обслуговувати суспільство в усіх сферах людської діяльності. Оскільки мова- суспільне явище, то вона перебуває в тісному зв'язку із суспільством. Цей зв'язок обопільний. З одного боку, мова створюється і розвивається суспільством, а з іншого - без мови не було б суспільства. Суспільство обслуговують, крім мови, й інші явища - наука, техніка, ідеологія, культура, релігія тощо, однак мова виокремлюється із усіх інших суспільних явищ, бо вона обслуговує всі сторони життя й діяльності кожної людини.

Розвиток та функціонування мови значною мірою спричинений станом суспільства. Так, зокрема, в мові відображається соціальна диференціація суспільства). На стан мови впливають демографічні процеси, рівень загальної освіти народу, розвиток науки, створення державності тощо. Суспільство також може свідомо впливати на розвиток мови.

Про те, що мова є явищем суспільним, засвідчують її функції. Так, основними функціями мови є комунікативна і мислетворча, які мають виразний соціальний характер. Комунікативна функція — функція спілкування. Мова створена для того, щоб спілкуватися, а спілкування можливе лише в суспільстві. Мову вважають найважливішим засобом людського спілкування.

Проблема взаємовідношення мови і суспільства охоплює й такі питання:

- мова й народ;
- мова й особа (індивід);
- мова й класи та інші соціальні групи людей;
- мова, базис і надбудова.

Отже, мова і суспільство взаємозалежні. Мова спільна для всього народу. Народ — творець і носій мови. Одна особа безсила змінити будь-що в неї, бо мова розвивається і змінюється за своїми законами. Немає жодної суспільної сфери, куди б вона не проникала. Вплив суспільства на мову і мови на суспільство вивчає спеціальна лінгвістична дисципліна - соціолінгвістика. Обслуговуючи потреби суспільства у забезпеченні інформаційних процесів, мова утверджує свою поліфункціональність, повнокровність і силу. Спілкування дає життя самій мові, адже мова, якою ніхто не спілкується, стає мертвою.

Територіальна і статистична характеристика української мови

У системі сучасних мов світу українська мова займає своє визначене місце і має довгу історію.

Українська мова належить до:

- індоєвропейської сім'ї мов;
- слов'янської групи мов (східнослов'янської підгрупи);

Українська мова — єдина державна мова в Україні.

Географічно територія поширення української мови розташована між ареалом поширення російської мови на північному сході, а пізніше також і на сході, білоруської на півночі, польської та словацької на заході, болгарської на південному заході.

Українська мова є рідною мовою українців, які проживають на території України.

Поза межами України:

- у Росії володіє українською мовою 1,8 млн. осіб;
- у Казахстані більш ніж 700 тис. осіб;
- у Молдові, Канаді, США, Білопугі більш ніж 150 тис. осіб;
- у Румунії, Польщі, Бразилії, Словаччині до 50 тис. осіб.

Поза Україною та Придністров'ям статус української регулює «Європейська хартія регіональних мов», зокрема, в Польщі, Румунії, Хорватії, Словаччині, Сербії, Боснії і Герцоговині.

Українською мовою у світі послуговуються від 41 до 45 млн осіб; вона є другою чи третьою слов'янською мовою за кількістю мовців, входить до третього десятка найпоширеніших мов світу.

Серед слов'янської групи мов українська на лексичному рівні має найбільше розбіжностей з російською (38 відсотків), менше відхилень порівняно з польською (30 відсотків) та найменше – з білоруською мовою.

Отже, українська мова – самостійна слов'янська мова, яка має свої особливості. У світі українською мовою говорить до 45 млн. осіб, вона входить до другого десятка найпоширеніших мов світу.

Історичне походження сучасної української літературної мови

Літературна мова - це унормована, регламентована, відшліфована форма існування загальнонародної мови, що обслуговує сфери суспільної діяльності людей: державні та громадські установи, пресу, художню літературу, науку, театр, освіту й побут людей та ін. Яка не протиставляється національній мові.

Сучасна українська літературна мова склалася протягом багатьох століть. Вона виникла як окрема самостійна мова з властивими їй оригінальними й глибоко самостійними рисами тільки на певному ступені розвитку слов'янських народів.

Про українську літературну мову можна говорити з часу появи письмених пам'яток, першою якою вважають Пересопницьке Євангеліє (1556-1561).

Історично в Україні існувало два типи літ. мови:

- слов'яноруська як результат взаємодії старослов'янської і давньоруської книжної мови;

- староукраїнська, що розвинулася на основі книжної давньоруської мови і живого українського народного мовлення.

Івана Котляревського вважають зачинателем нової української літературної мови, продовжили Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, П. Гулак-Артемовський.

Основоположником сучасної української літературної мови та творцем нової української мови став Тарас Шевченко.

У другій половині XIX і початку XX століття українська літературна мова збагачується й розвивається в творчості таких видатних прогресивних письменників, як Марко Вовчок, І. С. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. К. Тобілевич, М. П. Старицький, І.Я.Франко, П.А.Грабовський, Леся Українка, М. М. Коцюбинський, В. С. Стефаник та ін., друга половина XX ст. - О.Вишня, П.Тичина, М.Рильський, Д.Павличко, Р.Іваничук, В.Стус.

Важливу роль у процесі нормалізації української літературної мови відіграла перша граматика народної української мови О. Павловського «Граматика малороссийского наречия» (1818).

Наслідком існування СРСР стала повна русифікація населення, тому 1989 року виникла крайня необхідність і можливість надати українській мові державного захисту.

На сучасному етапі основні тенденції української літературної мови:

- розширення суспільних функцій, сфер застосування;
- зближення діалектів з українською літературною мовою;
- поповнення української мови великою кількістю словосполучень тощо.

Українська мова входить у 21 ст. як мова, що успішно забезпечує складні, відповідальні та багатоаспектні потреби державного розвитку українського народу, має функціонально динамічну й відкритую для подальшого розвитку структуру. Українська мова, виконуючи інтеграційну функцію, є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

Тарас Шевченко був переконаний, що поки жива мова в устах народу, доти живий і народ, що нема насильства більш нестерпного, як те, яке прагне відняти народу спадщину, створену численними поколіннями його предків. Сучасному поколінню випало складне, але почесне завдання – відродження української мови, держави, нації. І виконати його - громадянський обов'язок сучасного покоління.

Джерела:

Українська мова за професійним спрямуванням С.В. Шевчук І.В. Клименко;

Вступ до мовознавства М.П. Кочерган;

Українська мова професійного спілкування Зоряна Мацюк;

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%88%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8